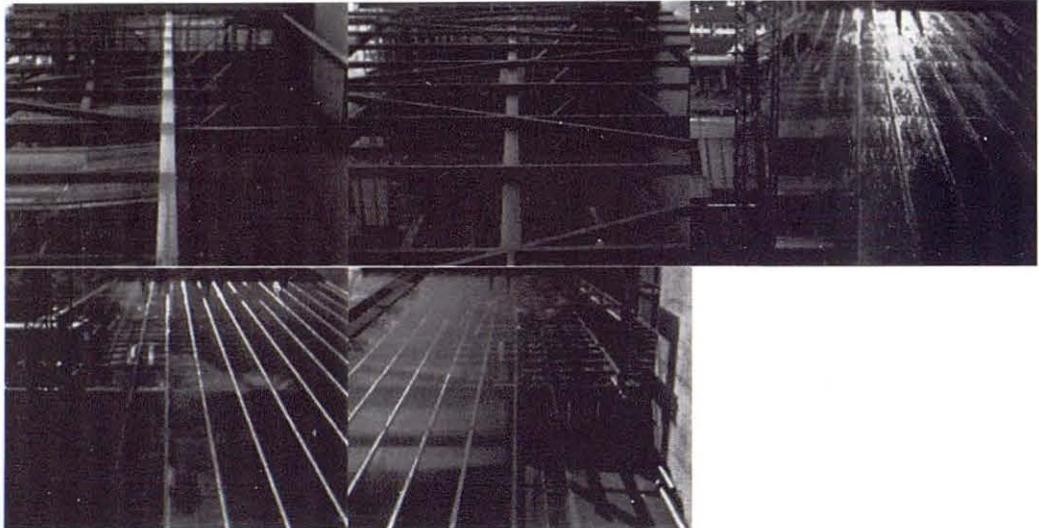

JACQUES HERZOG & PIERRE DE MEURON

RAÓ, REALITAT I CANVI

reason, reality and change

Ricola. Etapes a la construcció de la coberta en voladui. Ricola. Building steps of the cantilever roof.
Video: Enrique Fontanilles

Entrevista Interview by Thomas Weckerle, Jaime Salazar

Q In Switzerland, urban centres are in danger of becoming swamped in a conservative and museum-like cliché, while adequation in form and content as representatives of contemporaneity and the search for the essence of a construction are factors which have largely disappeared. It has become evident that any renovation must also include an updating of the perception of the building and its surroundings.

H & de M The city of the fifties is very different from that of the eighties and nineties. We take advantage of this transformation to manipulate buildings, so that the change should be recognisable and perceptible as one of the layers covering the building. Renovation is an architectural fact. As such, it may be highly discreet, consisting of the replacement of windows or repainting the plaster; on the other hand, a far more drastic and brutal intervention may be necessary. In the case of the Suva building, half the site has been rebuilt and the original building has become a corner structure. Furthermore, its soundproofing needed to be improved, given the new regulations and the great volume of traffic. The option of demolition was considered by the client; we, on the other hand, were interested in preserving as much as possible of the original construction and in developing a new glass skin over the old façade, in order to enhance the quality of the original stone by making it visible through a transparent wrapping.

It is only in combination with the original building that this technical invention becomes specially to adapt the structure acoustically, thermally and visually to its new situation and to transform it into a totally different construction together with the adjacent new development.

The story of the Ricola building is very different, since here we were required to extend it vertically. The existing constructions were from the sixties, and characteristic of their structural design was the minimisation of dimensions to the extent that supplementary floors could not be added. The simplest solution that occurred to us was to lean a new construction onto the original one to act as a bridge. This construction features girders assembled as the direct expression of the static forces in operation. Added to this was the fact that the warehouse, also designed by us, stood on the opposite side of the courtyard, and we wanted to contrast the brute force of the bridge-building's girders with the more refined structure of the warehouse.

The girders support the glass roof and cantilever out as far as their dimensions allow. The physical force that inundates the building is an architectural medium we introduced deliberately in order to exteriorise more markedly the qualities of the place.

Quaderns A Suïssa, els centres urbans amenacen amb ofegar-se en un clixé museístic conservador. L'adequació de forma i contingut com a representació de contemporaneïtat, i la recerca de l'essència d'una construcció s'ha perdut en la seva major part. Sembla evident que tota rehabilitació o renovació ha d'incloure també una actualització de la percepció de l'edifici i del seu entorn.

H & de M La ciutat dels anys 50 és diferent de la dels anys 80 i 90. En aquests casos aprofitem l'oportunitat per manipular els edificis en aquesta ciutat transformada, de tal manera que el canvi, la duració temporal per dir-ho així, s'hauria de fer reconoscible i perceptible com una capa de l'edifici.

Una renovació és un fet arquitectònic. Com a tal, pot ser molt discret, instal·lant noves finestres o pintant l'arrebossat. Però també és possible que sigui necessària una intervenció molt més radical i brutal. En el cas de l'edifici Suva, la meitat del solar s'ha construït de nou. L'antic immoble s'ha convertit, d'aquesta manera, en un edifici en cantonada. A més, es necessitava una millora de l'aïllament acústic, donada la nova legislació i el gran volum de trànsit. L'opció d'enderrocar l'edifici existent es va prendre en consideració per part de la propietat. A nosaltres ens ha interessat, tot i així, conservar la major part possible de l'antic edifici i desenvolupar la nova pell de vidre en relació amb l'arcaica façana de pedra. Volíem posar de manifest més accentuatamente la materialitat pètria del volum construït a través de l'embolcall de vidre. És només en combinació amb l'edifici original que aquest invent tècnic, desenvolupat especialment, es mostra com una mesura interessant per adaptar l'edifici acústicament, tèrmica i òptica, a la nova situació urbana, i convertir-lo en una construcció completament diferent, juntament amb la part de la nova planta que ocupa el solar adjacent.

La història de l'edifici Ricola és una altra de ben diferent. Allà se'ns hi exigia un aprofitament més gran en direcció vertical.

Les construccions existents provenen dels anys 60. Era característic en el disseny estructural que el dimensionat es minimitzés tant que ara no s'hi poden afegir plantes suplementàries. La solució més senzilla que s'oferia, amb diferència, era per tant la de desenvolupar una construcció a cavall, que funcionés com un pont. La tipologia edificatòria escollida així va comportar que l'estruccura fós com la expressió directa de les forces estàticament operants. A això s'hi afegia que a l'altre costat del pati de la fàbrica s'hi troba el magatzem, que també vam fer nosaltres, i volíem oposar la força bruta de les bigues de l'edifici encavallat a l'estrucció més aviat lleugera del magatzem. De fet, les bigues que suporten la coberta de vidre tenen la màxima longitud de voladís que el seu dimensionat permet. La força física que envaeix així l'edifici és un mitjà arquitectònic que introdueïm conscientment per exterioritzar de forma més acusada les qualitats presents del lloc.

ARCHITECTURE, AN INSTRUMENT OF PERCEPTION

Q By wrapping or packing a construction, we enhance its presence and experience more intensely how it behaves; we discover whether it remains immobile or seeks contact. When the artist Christo wraps up a bridge, what emerges is not a new body but rather a conglomerate of two volumes. This is what happens in the case of the Suva and the "Auf dem Wolf" buildings.

Are these measures conceived to counter the disappearance of architecture in its limited current form?

H & de M The perception of a building such as this one resembles the swinging to and fro of a pendulum. Depending on the way the light enters, on the day or the season, the building changes in appearance, sometimes looking like a glass box, at other times like a house of stone. The question to be raised is: What is a building? Where are its physical boundaries?

To a greater or lesser extent, all our projects are conceived on the basis of their perceptive content; in each project, this is linked to a conceptual idea, urbanistic for instance, and it is not simple dilettantism.

The relationship between bearing and borne elements in architecture can be seen simply in many of our projects. In the Sandoz and Suva projects, it is possible to recognise that the compositional and structural elements establish a very specific relationship.

Nonetheless, there are also new attempts at arranging the bearing and non-bearing parts so as not to be able to distinguish between them. This can be seen above all in the small private museum housing the Goetz Collection in Munich. Now we might ask ourselves: why such subtle distinctions? Isn't this an academic game too refined for novices? Our intentions are anything but academic, and neither have we ever been interested in academic dilettantism! These precise distinctions between bearing and

ARQUITECTURA, UN INSTRUMENT DE LA PERCEPCIÓ

Q En envoltar o empaquetar una construcció es reforça la seva presència: s'experimenta més intensament com es comporta, si resta immòbil o si busca contacte.

Quan l'artista Christo embala un pont, no sorgeix un nou cos, sinó més aviat un conglomerat de dos volums.

Això mateix passa a l'edifici Suva o al centre de senyalitzacions "Auf dem Wolf".

Aquestes mesures són concebudes per contrarestar la desaparició de l'arquitectura en la seva limitada forma actual?

H & de M La percepció d'un edifici com aquest s'assembla a l'oscilllar d'un pèndul, entre diferents situacions de l'edifici. Segons la incidència de la llum, el moment del dia o l'estació, l'edifici adoptarà aparençances canviants, uns cops més aviat com una caixa de vidre i altres com un volum de pedra. La pregunta que es planteja és: Què és un edifici? On es troba el seu límit físic cap a l'exterior?

De forma més o menys acusada, tots els nostres projectes estan concebuts en base al seu contingut perceptiu; això està vinculat a un propòsit conceptual, per exemple urbanístic, en cada projecte, i no és simplement un divertiment refinat. Així, la relació entre parts portants i suportades d'una arquitectura es pot seguir a simple vista en molts dels nostres projectes.

En els projectes per a Sandoz i Suva s'hi poden reconèixer igualment els elements compostius i els estructurals en una relació molt determinada. Tot i així, també hi ha nous intents d'ordenar les parts portants i les no portants de manera que no es puguin distingir entre si. Això es pot observar particularment en el petit museu privat per la col·lecció Goetz de Múnich. A què es deuen aquestes subtils distincions? No és aquest un joc acadèmic massa refinat per a iniciats de nou? Les nostres intencions ho són tot menys acadèmiques, i tampoc no hem estat mai interessats en divertiments acadèmics!

Sandoz. Vista del complex químic i maqueta de la proposta.
Sandoz. View of the chemical complex and model of the proposed building.

borne elements endow the building's wrapping with something like lines of force which have a direct influence on the perception of both users and observers. All our efforts related to the perceptive intensity of our architecture set out to activate certain of mankind's senses for this perception, in other words, to include the entire human body and not merely to capture sight, which would be the strategy of modern advertising and video clips. In the future, Architecture will be able to defend itself from the endless flow of audio-visual images only if it exploits its true, specific possibilities, and this requires precisely that all man's senses be addressed. In fact, we believe that a building of mud or brick can be as contemporary as one of aluminium and electronically controlled glass, such as the Suva building. A contemporary strategy oriented towards the future can't continue today to be guided by the aesthetic clichés of Modernism. Even the glass cubes by recent star architects are now covered in dust; in a way they seem to belong to the pampered period of the eighties.

Conceptual architectural thought, on the other hand, will always involve the totality of architectural means, even those which seem to be primitive or traditional, in the search for solutions.

We don't look upon the Suva solution as a solution-type, but rather as a unique experiment. The technology involved is very costly: there are about 800 motors in the façades to work the movable parts! For the associated façade specialists, this was also totally unexplored territory, and we've yet to see how it will all stand up to time.

During the experimental phase we carried out exhaustive tests using 1:1 scale models, the results of which were very encouraging, so the client, the specialists and we ourselves gave the project the go-ahead.

Q Is the Ciba-Geigy solution comparable to that of the Suva Building?

H & de M The Ciba-Geigy project was a circulation area consisting of glass panels raised around an already existing concrete building which needed refurbishment. This glazed zone is conceived as a work area, a kind of permanent scaffolding, for eventual repair work or even as a temporary laboratory for chemical experiments. At the same time the glass cover, equipped with a simple system of valves, improves the work, temperature and ventilation conditions in the laboratories. It could even be said that thanks to our glass wrapping, the interior of the building turns to look outwards. The chemical processes developed in the laboratories inside are continued, in their earliest phase, on the exterior of the old façades. The limits are pushed outwards, as if the building were expanding or acting as the embryo for a new one.

Aquestes mateixes distincions entre elements portants i portats confereixen a l'embolcall de l'edifici una mena de línies de força que influeixen directament sobre la percepció d'usuari i observador. Tots els nostres esforços en relació a la intensitat perceptiva de les nostres arquitectures intenten d'activar certs sentits de l'ésser humà per aquesta percepció, és a dir, incloure tot el cos de la persona i no tan sols captivar-li pels ulls, com és l'estrategia de la publicitat actual i dels videoclips.

L'Arquitectura només es podrà defensar en el futur del torrent d'imatges audiovisuals si esgota les seves possibilitats autèntiques i específiques, i això requereix precisament l'implicació de tots els sentits. Per això, creiem que un edifici de fang o de totxo pot ser tan contemporani com un d'alumini i vidre amb comandaments electrònics, com l'edifici Suva. Una estratègia contemporània i orientada al futur no pot seguir orientant-se avui segons els clixés estètics del moviment modern, i es per aquesta raó que els cubs de vidre dels arquitectes estelars dels últims anys ja es veuen coberts de pols; d'alguna manera sembla que pertanyin a l'època aviciada dels anys vuitanta. Un pensament arquitectònic conceptual, en canvi, implicarà sempre la totalitat dels mitjans arquitectònics, inclosos també els apparentment primitius o tradicionals, en la cerca de solucions.

La solució Suva no la contemplam com una solució-tipus, sinó més aviat com un experiment únic; la tècnica utilitzada és molt costosa, i té uns 800 motors a les façanes per posar en marxa les parts mòbils! Això també era pels especialistes en façanes associats un camp absolutament nou, i ara s'ha d'esperar com es conservarà el conjunt, contemplant un període més llarg de temps. A la fase experimental vam fer, per cert, tests exhaustius utilitzant maquetes a escala 1:1, que van donar totes molt bons resultats, de manera que la propietat, els especialistes i nosaltres donàrem llum verda a l'execució.

Q És comparable la solució per a Ciba-Geigy amb la de l'edifici Suva?

H & de M En Ciba-Geigy es tractava d'un espai transitable constituït per plaques de vidre que s'havia d'aixecar al voltant de l'edifici existent. Aquest espai de vidre està pensat com un àmbit de treball, a modus de bastida permanent, per eventuals obres de reparació o fins i tot per a la realització temporal d'experiments químics. Al mateix temps, aquesta funda de vidre, equipada amb un senzill sistema de vàlvules, aconsegueix una millora de les condicions de treball, tèrmiques i de ventilació als laboratoris. De fet es podria dir que a través de l'embolcall de vidre que proposem, l'interior de l'edifici es gira cap a l'exterior. Els processos químics que es desenvolupen en els laboratoris de l'interior de l'immoble troben una continuació, en la seva fase més primitiva, a l'exterior de les antigues façanes. El límit de l'edifici es veu empès cap a fora, com si s'estigués dilatant o constituís l'embrió d'un nou edifici.

RENOVATION WITHOUT TRADITION

Q If, as you say, "something like tradition no longer exists", what specific meaning can we attach to the renovation or regeneration of an existing building which is representative of its time and has its own history?

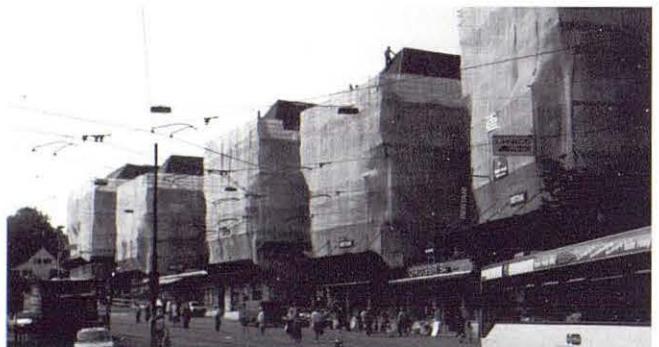
H & deM In a culture that functions traditionally, renovation is based permanently on the same prior conditions: the same type of use, the same materials, the same windows, the same details, the same technology, and so on. Tradition, in the wide sense of a culture and life style, has vanished.

Each renovation is an unprecedented special case, linked to the transformation of work conditions, to the special wishes of the client, to new insulation or soundproofing regulations, to the emergence of different materials on the building market and, finally, to a different perception of the city. In a traditional culture, the perception of the inner and outer worlds changed only in the span of many generations; in today's culture, this perception changes from one generation to the next. And this new perception is crucial to the form cities and landscapes will take in the future.

RENOVACIÓ SENSE TRADICIÓ

Q Si, segons vosaltres, "quelcom com la tradició ja no existeix", què significa concretament renovar o regenerar un edifici existent, que és una expressió del seu temps, que té les seves pròpies històries?

H & deM En una cultura de funcionament tradicional, la renovació es basa constantment en les mateixes condicions prèvies: el mateix tipus d'ús, els mateixos materials, les mateixes finestres, els mateixos detalls, la mateixa tecnologia, etc. El que es pot concretar és el fet que la tradició, com a forma àmplia de vida i cultura, ha desaparegut. Cada renovació és un cas nou i especial, lligat a nous usos deguts a la transformació de les condicions de treball, als dissenys especials dels clients, a noves normes d'aïllament o de protecció acústica, a la diferent oferta de materials en el mercat de la construcció i, finalment, a una percepció diferent de la ciutat. En una cultura tradicional la percepció del món exterior canvia només molt a poc a poc, amb el córrer de les generacions; en la cultura actual aquesta percepció s'altera de generació en generació. I aquesta nova percepció és decisiva per la forma futura de la ciutat i del paisatge.

THE RELATIONSHIP BETWEEN INSIDE AND OUTSIDE

Q Late in the seventies, Rem Koolhaas related the concept of lobotomy to architecture, referring to the gradual functional separation in large buildings between the inner organism and the skin enveloping it. He speaks of container and content. In your work there are invariably a great number of connections between the surface of a building and its inner life. What can be said in this respect about the Suva building?

H & deM In fact, the exterior glass cover of the Suva building can be understood as directly related to the transformed structure inside. The traditional layout of cellular offices with a dark corridor in between was replaced with combinable offices, completely glazed

LA RELACIÓ ENTRE DINS I FORA

Q A finals dels anys 70, Rem Koolhaas va posar el concepte de lobotomia en relació amb l'arquitectura. Es refereix a la gradual separació funcional en grans edificis entre l'organisme interior i la pell que l'envolta. Parla de contingut i contingut. En el vostre treball hi ha sempre un gran nombre de connexions entre la superfície de l'edifici i la seva vida interior. Què es pot dir en aquest sentit respecte a l'edifici Suva?

H & deM Realment es pot entendre la funda exterior de vidre de l'edifici Suva en relació directa amb l'estruktura transformada de l'interior de l'immoble. L'antiga articulació tradicional en oficines cel-lulars i un passadís intermig fosc es va canviar radicalment. Varem instal·lar despatxos

on the corridor side. In this way the building is endowed with a large, central "social" area flooded with natural light where people can chat, take a coffee break or use the photocopy or fax machines. Thus from inside it becomes possible to perceive the relationship with the new wrapping; this new façade is not simply cosmetics, but rather the expression of a totally transformed labour situation, conditioned above all by work with computers.

In our projects we set out to find the greatest possible number of connections, and we don't make rigid distinctions between the spatial, functional, constructive, structural and façade aspects of the design. Logically enough, these different categories are not present equally in all projects. The separation Rem Koolhaas refers to between the inner organism and the wrapping skin isn't necessarily a contradiction of our interpretation. This disconnection is a conceptual strategy and architectural quality isn't linked in any way to homogeneity between the interior and the exterior.

This wasn't crucial in the past, either: just think of all the different works of renovation, extension and transformation of churches and residences in historical times. Now that functional requirements made on architecture are changing so quickly, to ask for a direct, linear relationship between interior and exterior would be an absurdity. Rather, we should seek ideological and conceptual consistency, encompassing the whole of the project and contemplating changes as scenarios.

THE PARALLEL USE OF DIFFERENT TECHNOLOGIES AND MEANS OF EXPRESSION

Q One has to contemplate your constructions carefully and for a long time in order to understand their essence. This is true of both the Stone House in Tavole and the Schwitter House, to name two examples. More recently, there is a subtle interplay between frankness and definition, in which the façade acts as a mediating surface. In the future, will the surface gain importance as the true scene of events in the urban setting?

H & de M In some of our designs the façades are rather discreet, in a way hidden inside the context of the city, while in others they stand out as enormous signs or monitors. Could it be that one of these stances is more correct or has more future than the other? It would be naïve to believe that architecture will move in the future in a single direction, always exploiting the most advanced technology revealing it plastically. We believe, rather, in the parallelism and the simultaneity

combinables, completament vidrats a la banda del passadís. D'aquesta manera sorgeix enmig de l'edifici una ampla zona "social", inundada de llum natural, prevista per converses, pauses pel cafè, i pel treball amb la fotocopiadora i el fax. En l'espai interior s'hi fa perceptible, de fet, una relació amb el nou embolcall de la façana; aquesta nova façana no és simple cosmètica, sinó l'expressió d'una situació laboral totalment canviada, condicionada sobretot pel treball amb l'ordinador.

Intentem de trobar en tots els nostres projectes el major nombre possible de punts d'unió. No fem tanta distinció entre els aspectes espacials, funcionals, constructius, estructurals, de façana o altres del projecte. Lògicament succeeix que aquestes diferents categories no estan equilibrades per igual en tots els projectes; tot i així, la separació de l'organisme interior i de la pell que l'envolta, citada per Rem Koolhaas, no ha de ser una contradicció a aquesta interpretació; aquesta desvinculació és una estratègia conceptual, però la qualitat arquitectònica no està lligada de cap manera a l'homogeneïtat de l'interior i l'exterior. Això tampoc no era decisiu en altres temps; pensem tan sols en les diverses obres de remodelació, ampliacions i transformacions de les esglésies i residències en èpoques històriques. Avui, quan les exigències d'ús plantejades a l'arquitectura canvien més ràpidament, una relació tan directa, lineal, entre l'interior i l'exterior de l'edifici seria una exigència realment absurdà. El que és decisiu, més aviat, és la coherència ideològica i conceptual de l'arquitectura, que es fa extensiva a tot el projecte i que engloba els canvis dins d'un escenari.

LA UTILITZACIÓ PARAL·LELA DE TECNOLOGIES I MITJANS EXPRESSIUS DIFERENTS.

Q S'han d'observar les vostres construccions durant un llarg temps i a consciència si se'n vol entendre l'essència, com a la Casa de Pedra de Tavole i a la Casa Schwitter, per anomenar-ne dos exemples.

Els vostres projectes més actuals practiquen un joc subtil de franquesa i definició, en el qual la façana fa de superfície mitjancera. Guanyarà en el futur aquesta superfície, com a vertader lloc on succeeixen els fets, un significat més gran en l'entorn urbà?

H & de M Hem fet diferents projectes que tenen façanes més aviat discretes, que s'oculten en certa manera en el context de la ciutat, i n'hem fet d'altres on les façanes es manifesten com enormes senyals o monitors. És potser més correcta una d'aquestes postures o té més futur que l'altra? Seria ingenu pensar que l'arquitectura es mogui en el futur en una única direcció, que sempre esgoti la tecnologia més avançada i que la continuï manifestant de forma plàstica. Creiem més aviat en el paral·lelisme i la simultaneïtat de

between different technologies and forms of expression; traditional forms and materials such as brick, adobe or plywood are as up-to-date and hugely interesting today as a remote-controlled serigraphed glazed wall section.

The same is true for city planning, in which alongside traditional, typologically suitable solutions, opposite measures may also be correct, such as ruptures in the urban fabric which at first glance may seem like a violation of the place.

diferents tecnologies i formes expressives; formes i materials més aviat tradicionals com, per exemple, una paret de fusta o fusta tova contraplacada són avui tan actuals i enormement interessants com un parament de vidre serigrafiat amb comandament a distància incorporat.

El mateix val per l'urbanisme, on junt amb plantejaments tradicionals i ajustats tipològicament, poden ser correctes també les mesures contràries, com per exemple els trencaments en la textura urbana que en un cop d'ull poden semblar una violació del lloc.

UN PAVILLON. UN LIT. ARMOIRES. FAUTEUILS. CHAISES. DES VETEMENTS DE FEMME SUR TOUTES LES CHAISES. DES VALISES OUVERTES SUR LE LIT.

DU SILENCE DANS MA TETE-CRIANT- DU SILENCE!

HUGO GRIS

JESSICA... IL Y EN A MEME DES MRAUVE : QUELLE EST LA COULEUR DES MIENS ? ELLE SE CACHE LES YEUX AVEC SA MAIN-NE REGARDE PAS

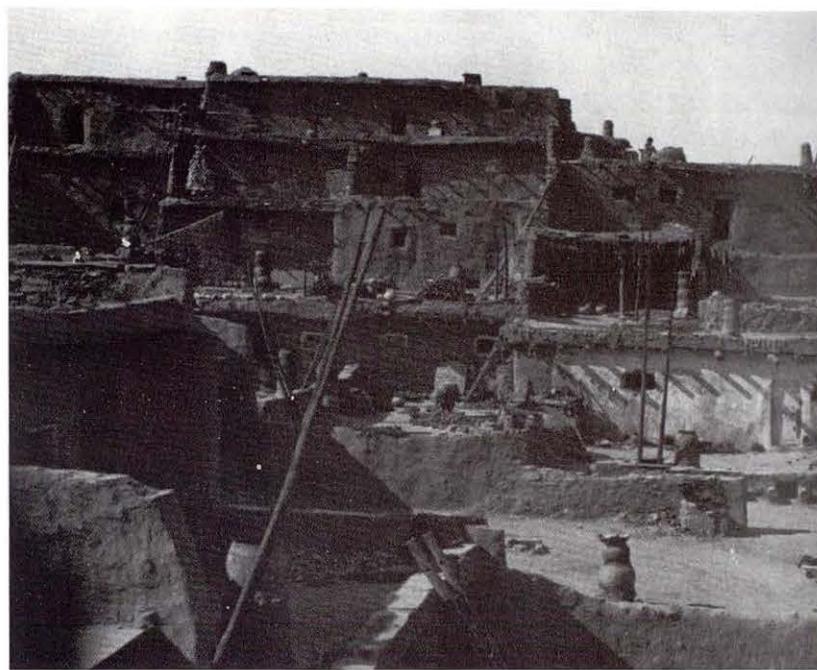
Blois. Centre Cultural.
Façana electrònica
Blois. Cultural Center.
Electronic façade

The project for a Cultural Centre in Blois, which essentially consists only of electronic sign bands, is an example of this, in which what might be called architecture, the "true" house, seems either to be non-existent or else not yet available. The place where the "object" is found is still today an urban no-man's-land. There the city doesn't exist yet and it is only through the conciseness of the sign bands that the building can establish a relationship with the present-day city. Thanks to this simple architectural device, the cultural centre becomes a weighty presence in front of the city and a possible departure point for future urban extensions. We can assume that the ultimate evolution of telematic communication, in which everyone will be equipped with fax, PC and video-telephone, will extend also to the installations and wrappings of buildings. There are different hypotheses regarding this, and nobody can really say which ones will predominate. Will telematics take a single direction, relegating the individual to the purely passive role of reception from a few informers, or will the flow of communications be reversed, so that innumerable individual transmitters will be activated and, consequently, show themselves visually outwards, towards the city? If such an explosive increase is produced of individual expressive possibilities in the urban context, it brings to mind in a way traditional and archaic architectures, as the Pueblo Indian settlements or medieval European or Arab cities

El projecte per a un Centre Cultural a Blois, que essencialment consta de bandes de retolació electròniques, n'és un exemple, on allò que podria anomenar-se arquitectura, la "casa", sembla no existir o no trobar-se encara disponible. El lloc on l'"objecte" es troba, és encara avui una vertadera "terra de ningú" urbana. Allà la ciutat encara no hi existeix i és només a través de la concisió de les franges de retolació que l'edifici entra en relació amb la ciutat actual.

El centre cultural es converteix mitjançant aquesta senzilla mesura arquitectònica en una presència de pes enfront de la ciutat, n'és punt de partida per una possible expansió futura. Es pot suposar que l'evolució ulterior de la comunicació telemàtica, en què cadascun estarà equipat amb fax, ordinador i videotelèfon, es faci extensiva també a les instal·lacions i a l'embolcall dels edificis. Respecte a això hi ha diferents hipòtesis i avui ningú no pot dir realment quines s'imposaran. Prendrà la comunicació telemàtica una direcció unívoca, relegant l'individu al paper purament passiu de recepció d'uns pocs informadors o podrà donar-se la volta al flux de comunicacions, de manera que innumerables emissors individuals puguin actuar i, amb això, manifestar-se visiblement cap a l'exterior, a la ciutat?

En el cas que pogués succeir un augment tan explosiu de possibilitats individuals d'expressió en l'espai urbà, això recordaria en certa manera les arquitectures tradicionals i arcaïques, com per exemple els assentaments dels indis Pueblo o les ciutats medievals europees o àrabs, on la gent vivia concentrada en gran nombre, uns al costat dels altres o uns

Assentament Pueblo de Zuni (Nou Mexic).
Pueblo of Zuni (New Mexico).

"Berlin Zentrum" amb Rémy Zaugg (1990).

Cap arquitectura
Moltes arquitectures
100 façanes
Superfícies canviants
Vidre, opac, transparent, visible, invisible
Llis, negre, càlid, protector, absorvent
Resplendent, brillant, clar, reflectant

Com un turó
Un paisatge
Un canvi permanent
Una forma en formació
Interior i exterior
Un kilòmetre d'alt, potser

Fang, ceràmica, electrònica
Lletre, escriptura, text

Fina capa vegetal
Taca fosca
Calor
Silenci

Enfront el turó
Enfront la forma
Enfront l'home
Cap autor, autors

in which people crowded together, side by side or on top of each other, no house distinguishing from the rest. In such urban development, neutral as a fragment of nature, as the earth's surface, the individuality of the inhabitants can be expressed only through everyday habits, not through the creations of a designer or an architect. Individuality becomes visible, for example, in washing on the line, in front of a window over the public thoroughfare, in the way people move in the street, in the sound of their voices.

THE FUTURE CITY

Q From what you're saying, then, architecture tends towards a minimal degree of definition and, consequently, the architect's main mission is to establish intelligent patterns within the design?

H & deM If we accept that the future city of telematic communication will once again offer a certain analogy with archaic urban forms, in which the hallmark of structuring architects will be erased, then a possible future professional task will indeed be to determine an intelligent pattern for basic urban concepts. Our project for La Diagonal in Barcelona and, more precisely, our entry for the World Exhibition competition in Hannover, Expo 2000, and for a northward extension of the city of Stuttgart, can be understood as moving in this direction.

sobre els altres, on cap casa no es distingeix de la resta, prevalent una pertanyença total a la tradició.

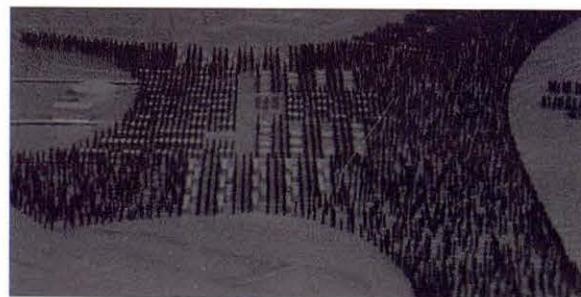
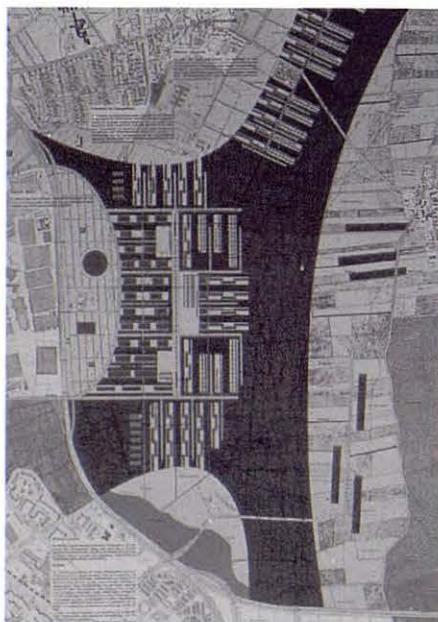
En un urbanisme com aquest, que és tan neutre com un fragment de natura, com la superfície terrestre, la individualitat dels seus habitants s'expressa únicament a través dels seus propis costums quotidians i no pas mitjançant la creació d'un arquitecte o dissenyador. La individualitat es fa visible, per exemple, a través de la bugada, que es penja davant de la finestra i sobre la via pública, mitjançant el moviment dels cossos al carrer, pel so de les veus.

LA CIUTAT FUTURA

Q Segons això l'arquitectura tendeix, segons la vostra opinió, cap a un grau de definició mínim i, per tant, la missió principal de l'arquitecte consisteix en establir una pauta intel·ligent dins del projecte?

H & deM Si es parteix que la ciutat futura de la comunicació telemàtica torna a oferir certa analogia amb les formes urbanes arcaiques, en què es suprimeix l'empremta d'arquitectes estructuradors, llavors seria una possible futura feina professional el determinar una pauta o norma intel·ligent pels conceptes urbanístics bàsics.

El nostre projecte per la Diagonal de Barcelona i, més concretament, la nostra contribució al concurs per l'Exposició Universal de Hannover, Expo 2000, i per un eixample al nord de Stuttgart, es poden entendre ja com a intents en aquesta direcció.

Expo 2000, Hannover.
Concepte estructural i maqueta de la proposta.
Structural concept and model.

The forms proposed for Hannover and Stuttgart are both so simple, almost obvious, that they reveal practically no structuring intention from outside, and yet they're both such characteristic and unmistakable proposals that they allow for a high degree of identification. Urban forms such as these have a certain similarity to natural forms, like a prominent mountain or lake. Natural and urban forms approach each other...

It's conceivable that in the future people will be able to design their own homes on their PCs. A matrix will exist for local building regulations, as well as software programmes with adaptable elements of modular architecture devised by building firms.

Each building element can be added or removed and the corresponding building costs can be reckoned as quickly as the overall spatial effect from outside and inside, contemplated from the street corner or the living-room sofa. This is neither a good thing nor a bad thing; it's simply the logical and foreseeable consequence of digital data collection. And in such an arithmetical reality there are no differences, or evaluation, or anything resembling totality, or coherence, or "form follows function", or any relationship with the craft building tradition or with industrial building processes. Does this mean that architecture is condemned to death? Perhaps segments of the market will disappear, as they already did years ago in other European countries. Single-family dwellings, for example, which in this country provided work for many young architects—including us when we first started—in a few years' time will no longer be built by architects.

The architect's traditional territory will be visibly reduced, and yet there will still be an imperious need for architecture, which will continue to be a field of activity. We might make an analogy with the cinema, in which so-called author films are ousted by the large-scale commercial productions from Hollywood; even so, new "authors" emerge who manage to be successful in such a commercialised business.

Author films set in motion something which, in a more diffuse form, will be later served to wider commercial cinema audiences. This means that in order to survive, big industry—be it the film industry or the building trade—needs creative impulses from "authors".

The apparently opposite poles, author and big industry, are seen from this viewpoint as complementary, rather than the final phase of a dialectical process in which the strong (big industry) elbow the weak (authors) out of the market.

Les formes urbanes proposades per a Hannover i Stuttgart són totes dues tan senzilles i gairebé òbvies que amb prou feines s'hi suposaria cap intenció estructuradora vinguda des de fora i, tot i així, són ambdues tan característiques i inconfusibles que permeten un alt grau d'identificació. Una forma urbana com aquesta presenta certa semblança amb una forma natural, com per exemple una muntanya prominent o un llac.

La forma urbana i la natural s'aproximen entre si...

És imaginable que en el futur les persones puguin projectar elles mateixes casa seva en el seu propi ordinador. Existirà una matriu per les normatives locals d'edificació, així com programes amb els elements d'arquitectura modulars de les empreses constructores.

Cada element constructiu pot ser afegit o suprimit; els corresponents costos de construcció es poden determinar tan ràpidament com l'efecte espacial global des de fora i des de dins, contemplat des de la cantonada del carrer o des del sofà. Tot això no és ni bo ni dolent, sinó simplement la conseqüència lògica i previsible del processat digital; i en una realitat aritmètica com aquesta no hi ha diferències, ni valoració, ni res del que s'anomena totalitat, ni coherència, ni "la forma segueix la funció", ni cap mena de relació amb la tradició constructiva artesanal o amb la producció edificatòria industrial.

L'arquitectura està condemnada a mort per tot això? Potser desapareixeran d'entre nosaltres segments de mercat que ja fa anys que han desaparegut en altres països europeus. Les cases unifamiliars, per exemple, que en aquest país van possibilitar l'entrada de molts joves arquitectes —com també nosaltres en el seu temps— dins de pocs anys amb prou feines encara les construiran els arquitectes.

El territori tradicional de l'arquitecte es reduirà visiblement i, tot i així, hi seguirà havent una imperiosa necessitat arquitectònica i aquesta constituirà un camp d'activitat.

La situació es pot comparar potser amb la pel·lícula en què l'anomenat cinema d'autor es veu clarament desbancat per les grans produccions comercials de Hollywood; i, tot i així, continuen sorgint nous "autors" que aconsegueixen de triomfar en aquest negoci tan comercialitzat.

El cinema d'autor sovint posa en marxa quelcom que, de forma més diluïda, es servirà posteriorment a un públic cinematogràfic més ampli en pel·lícules comercials.

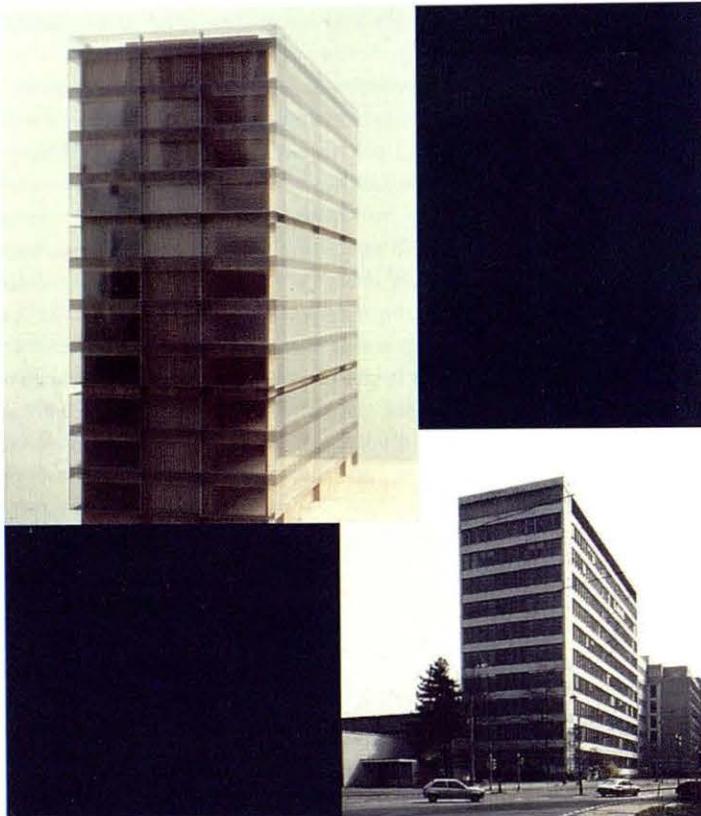
Això significa que la gran indústria, ja sigui la indústria cinematogràfica o la constructora, necessita l'impuls creador dels "autors" per la seva pròpia supervivència.

Els pols aparentment oposats, autor i gran indústria, es mostren, des d'aquesta òptica, gairebé com a complement mutu i no pas com l'estat final d'un procés dialèctic en què el poderós (la gran indústria) desplaça al dèbil (els autors) totalment fora del mercat.

ciba

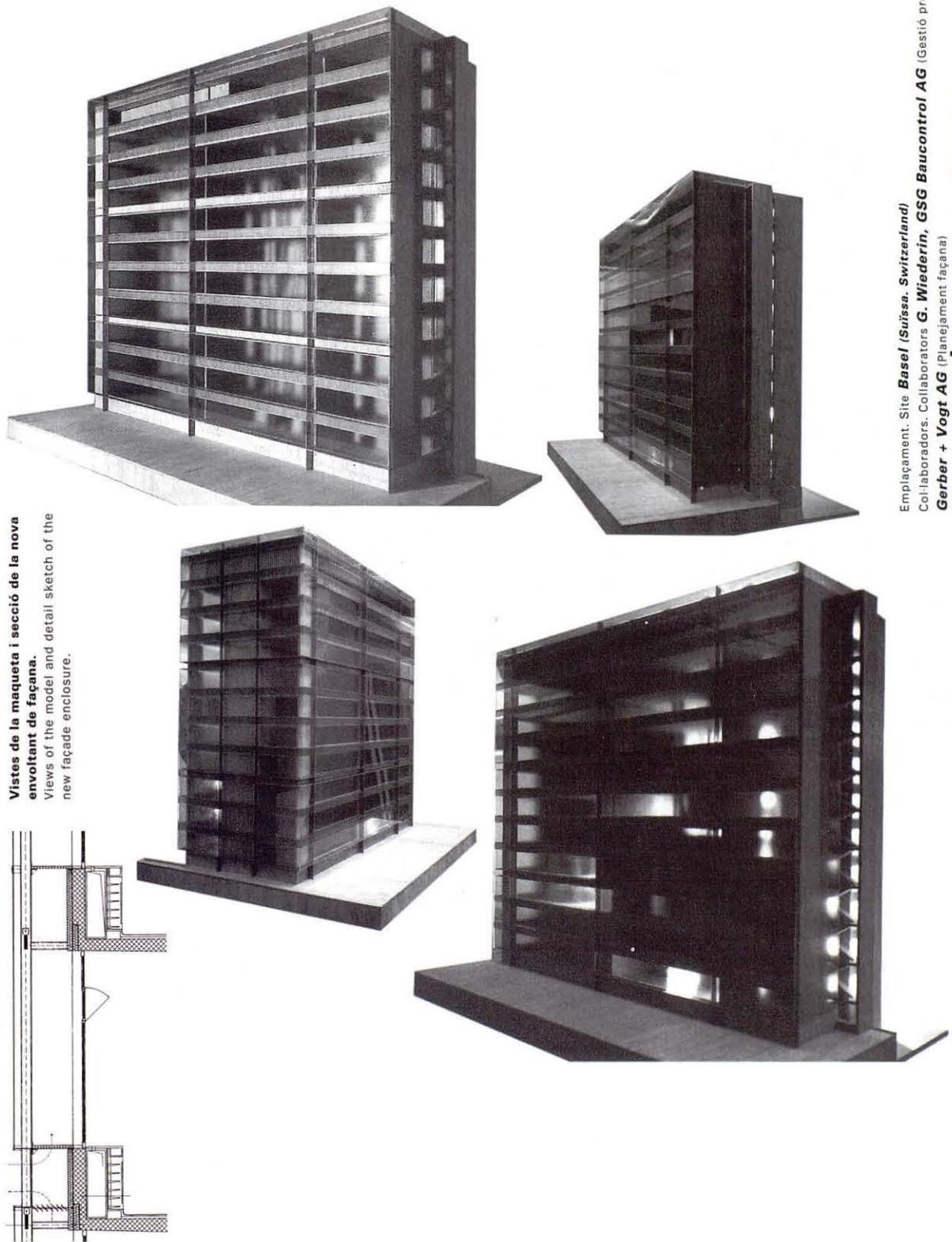
Jacques Herzog
Pierre de Meuron

Nova façana per al edifici 411
Façade renovation for building 411

El projecte pretén trobar una solució per millorar les propietats tèrmiques i acústiques de la façana, en lloc de ser una simple reposició dels plafons de formigó i elements de finestra. L'envoltant de la façana és concebuda com una bastida permanent formada per vidres individuals, parcialment impresos, amb junts oberts, facilitant així el manteniment i les futures alteracions per tal de satisfer les canviants necessitats tècniques de determinades oficines i laboratoris. Tot i que es tracta d'una renovació i no pas de la construcció d'un nou edifici, el projecte està pensat com a un disseny urbà, amb molta afinitat amb la proposta per a Sandoz.

The scheme seeks to find a solution that improves the thermal and acoustic properties of a facade, instead of a simple replacement of all concrete panels and window elements that need to be removed. The facade envelope is conceived as a permanent scaffolding consisting of individual, partially printed, glass panes with open joints, thereby facilitating maintenance and future alterations to satisfy changing technical needs of particular offices and laboratories. While the project deals merely with the renovation and not with the construction of a new building, it is thought of as an urban design, an architectural proposal revealing a close affinity with the Sandoz laboratory.

Vistes de la maqueta i secció de la nova envoltant de façana.
Views of the model and detail sketch of the new facade enclosure.

Emplaçament: Site **Basel** (Suïssa, Switzerland)
Col·laboradors: Collaborators **G. Wiederin, GSG Baucontrol AG** (Gestió projecte),
Gerber + Vogt AG (Planejament façana)
Projecte, Design **1992** | Fotografies, Photographs **Ramon Prat**

Ricola

Jacques Herzog
Pierre de Meuron

Ampliació de la fàbrica
Addition for the factory building

Aquest volum de dos pisos per factoria i magatzem es col.loca sobre un dels edificis existents que no tenia capacitat per suportar noves càrregues. Els potents perfils laminats verticals i horizontals són l'expressió visible de les tensions reals en l'edifici. Totes les altres parts, com els plafons de xapa metà.llica, elements estructurals secundaris i finestres estan muntats de manera tal que es poden ampliar, retirar o canviar en qualsevol moment; un principi estructural que recorda el magatzem veí. Les mènsules d'acer, exteses en voladui fins el magatzem, sostenen una superfície de vidre que cobreix l'àrea de descàrrega de la factoria.

This two-storey factory and storage volume was placed across an existing factory building that could not support any further loads. The powerful horizontal and vertical I-sections are a visible expression of the building's actual force. All other parts, such as the sheet-metal panels, secondary structural elements and windows, are mounted in such a way that they could be extended, removed or exchanged at any time; a structural principle that recalls the neighbouring storage building. The steel trusses, cantilevering up to the storage building, support a glass surface that covers the delivery area of the factory wing.

Manolo Laguillo

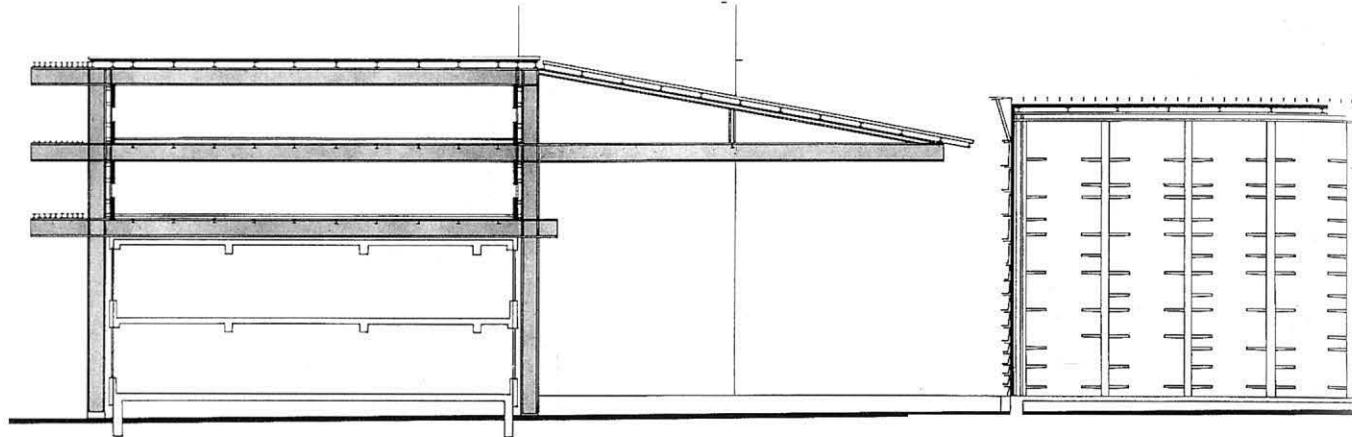

Ramon Prat

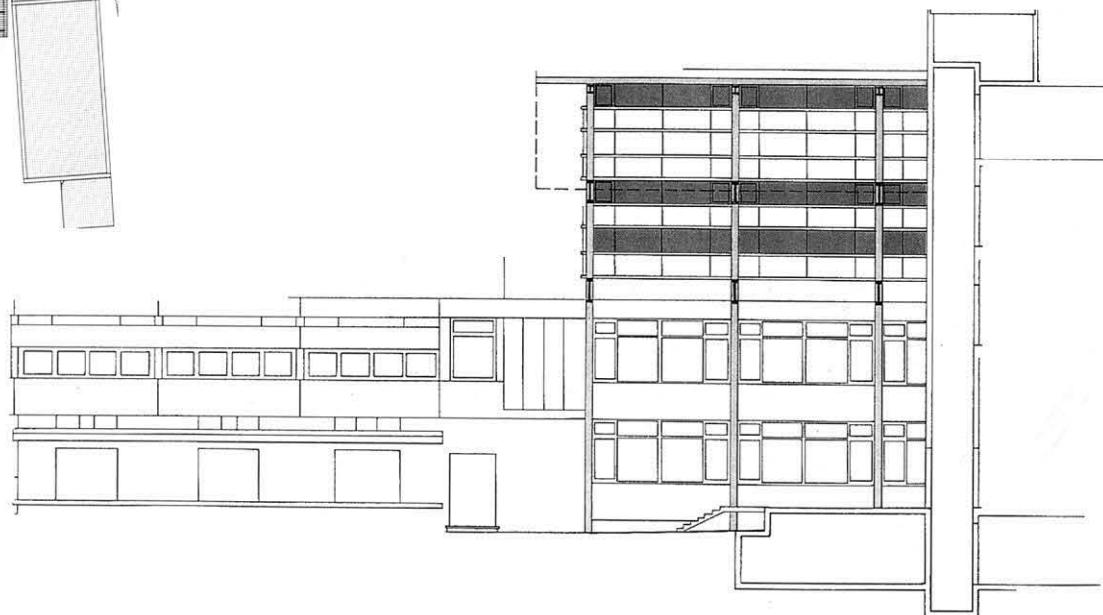
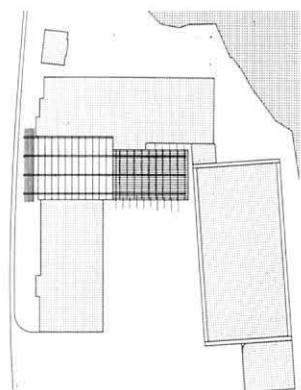

Xavier Basiana

**Secció transversal, (a la dreta, l'edifici de magatzem),
planta de situació i alçat des del pati de càrrega i descàrrega.**
Cross section, (with the storage building on the right), situation
plan and elevation from the delivery area.

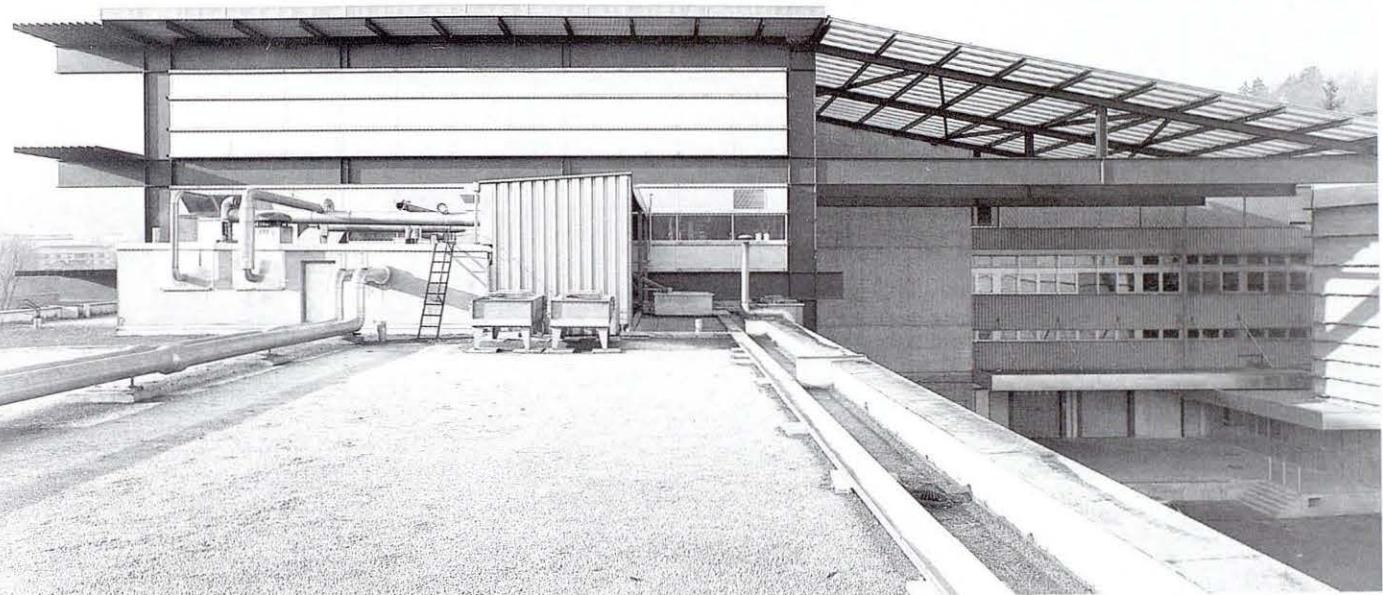

Emplaçament. Site *Laufen* (Suïssa. Switzerland)

Colaboradors. Collaborators **M. Hsu**

Projecte. Design **1989** | Execució. Construction **1989-92**

Fotografies. Photographs **Xavier Basiana, Manolo Laguillo**

Manolo Laguillo

Suva

Jacques Herzog
Pierre de Meuron

Ampliació i renovació d'un edifici d'oficines
Extension and alteration of an office building

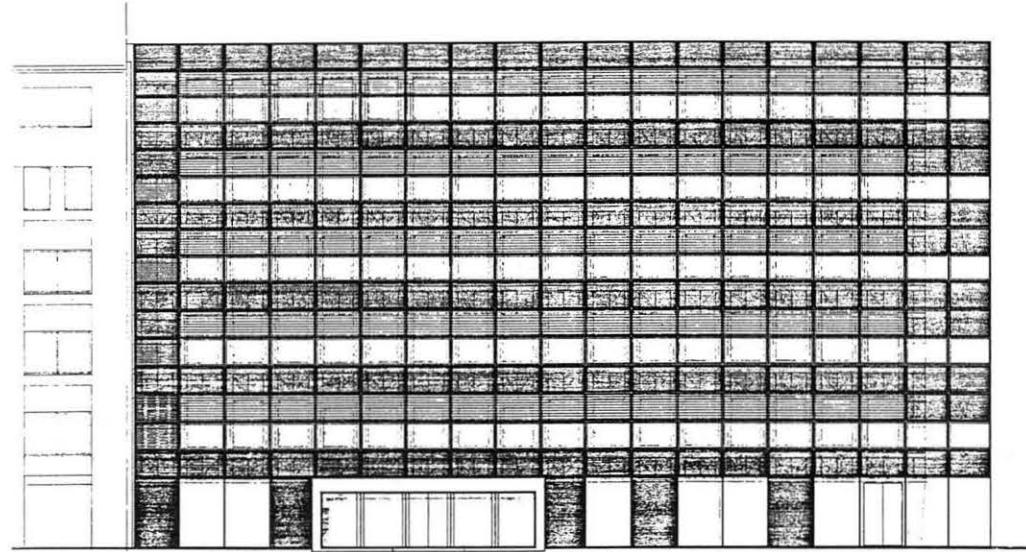

Hi havien dues opcions per l'ampliació d'aquesta seu: l'enderrocament de l'edifici existent o la realització d'una addició utilitzant el solar adjacent. La conservació de l'antic edifici va fer sorgir la solució d'un tancament de vidre que cobris tant les parts noves (oficines i apartaments) com les ja existents.

There were two options for enlarging this branch: demolition of the existing building to give way to either an entirely new one or an addition making use of the corner site. The retention of the old building gave rise to the solution of a glass enclosure covering both new (offices and apartments) and old parts.

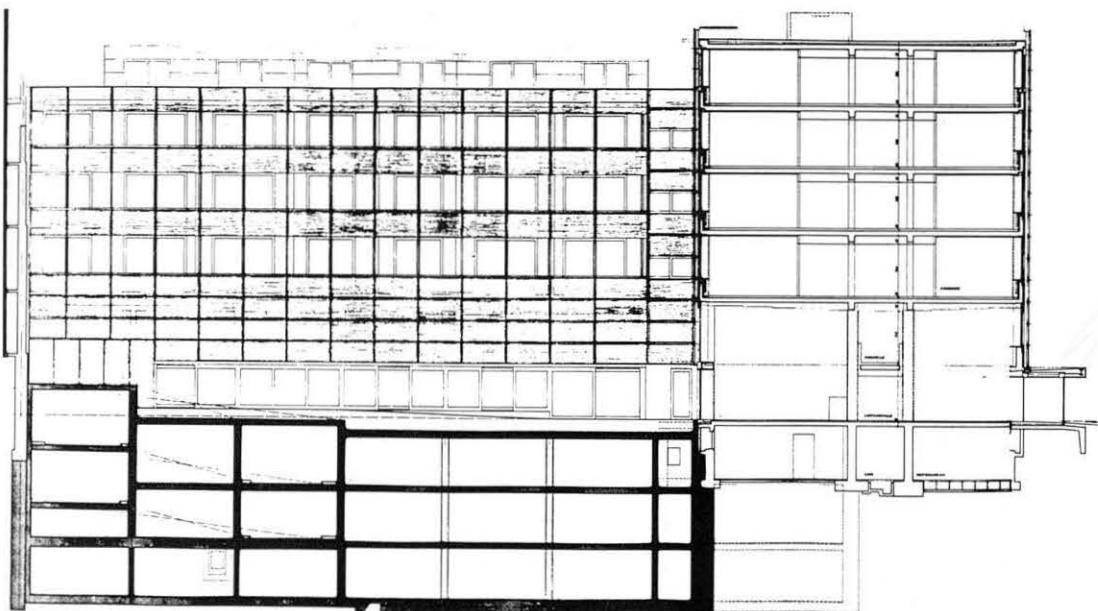

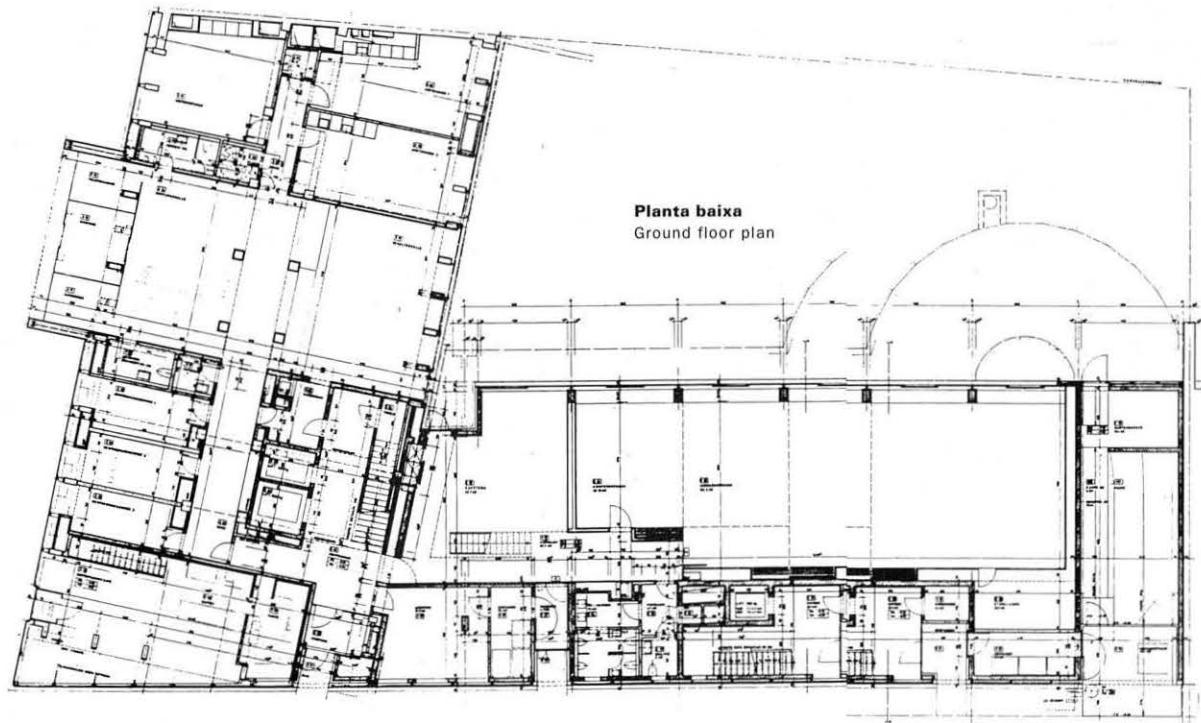
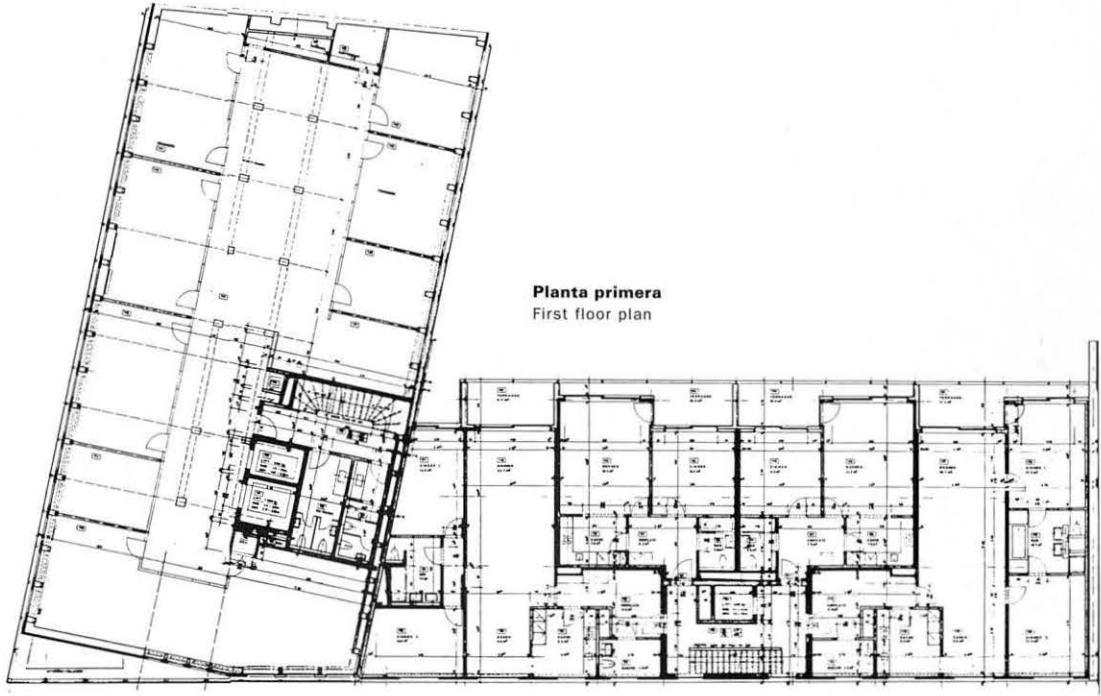
Emplaçament. Site **Basel** (Suïssa. Switzerland)
Col·laboradors. Collaborators **K. Lazzarini, A. Peissard, U. Kaspars, Schmidlin AG** (Enginyeria de façana)
Projecte. Design **1988-90** | Execució. Construction **1991-93** | Fotografies. Photographs **Xavier Basiana, Ramon Prat**

**Façana nordest i secció transversal
per l'edifici d'oficines amb la façana
sudest de l'ampliació.**

Northeast facade and cross section
through the office building showing
southeast facade of the extended wing.

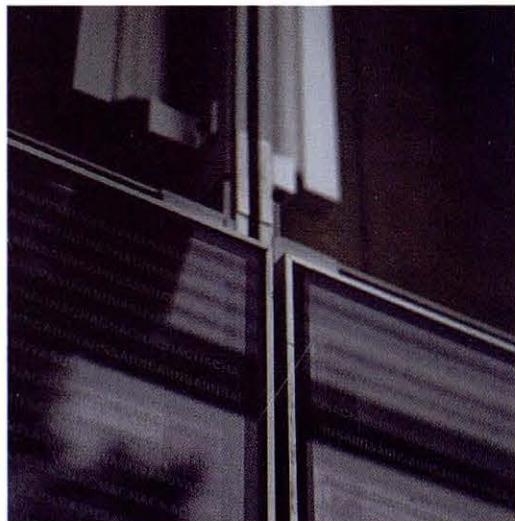
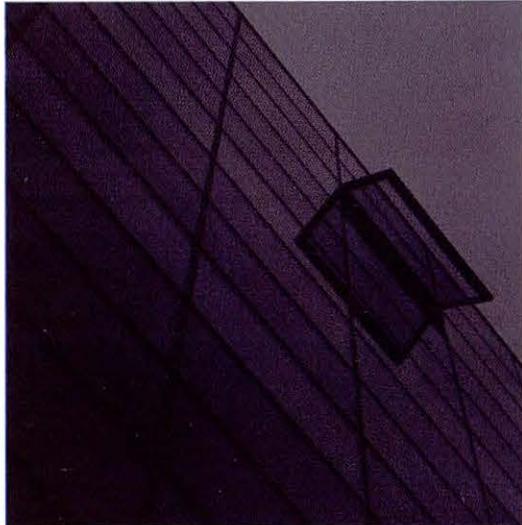

L'element de finestra superior amb el sistema de control lumínic s'orienta electrònicament en angle recte al sol. L'element mig pot ser manipulat individualment, mentre l'element inferior actua tancat de col.lector solar a l'hivern i ventila la façana en posició oberta a l'estiu.

The upper wing with the light control system is always set electronically at right angles to the sun.

The central wing can be operated separately. The wing in the parapet area forms a solar collector in winter and in summers, it is set outwards so that the warmed air can escape.

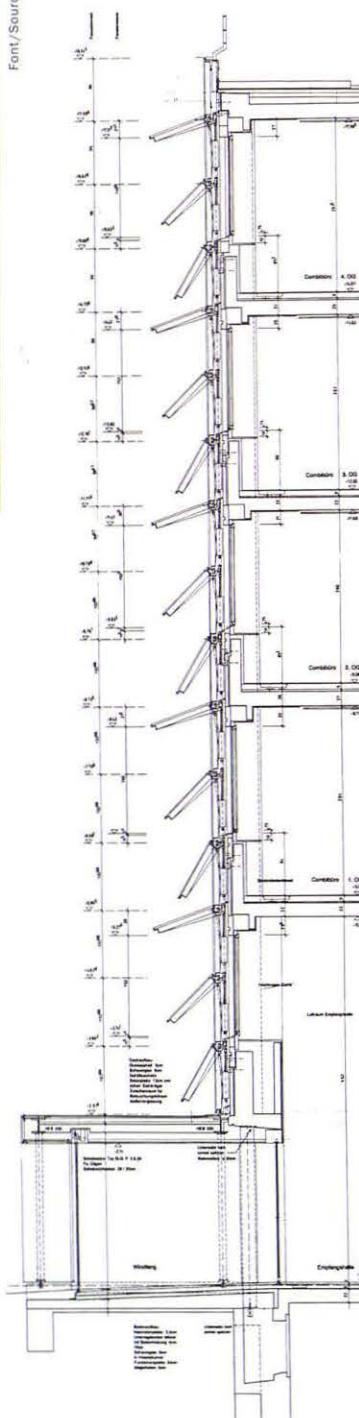

Font/Source: Schmidlin AG

El sistema de tancament consisteix en unes faixes horitzontals, (tres per planta), de diferents qualitats òptiques i físiques. Els plafons transparents a mitja alçada de cada planta es manipulen individualment, i augmenten l'aïllament acústic de les finestres existents. Per sota i per sobre d'aquests, amb el moviment comandat des d'un ordinador central, els plafons impresos de l'ampit i els plafons amb vidres prismàtics sobre les finestres milloren l'aïllament de l'edifici i el protegeixen del sol.

L'envoltant de vidre uneix el vell i el nou en un penetrant edifici de cantonada, donant-li una presència urbana coherent.

Al mateix temps, la transparència i posició variable dels plafons de vidre en revela la configuració com a conglomerat de dos volums.

The enclosure system consists of horizontal glass strips of different optical and physical qualities.

The transparent panels in the viewing section of the offices can be individually operated and enhance the acoustic insulation of the existing windows. The panels within the parapet section bear silk-screened images, while the prismatic panes in the upper window area improve the building's insulation and protect it from the sun (prisms).

The silk-screened panels are operated by a computer.

The glass enclosure unites old and new into an acute corner building, giving it a coherent urban presence. At the same time, the transparency and operation of the glass panels reveal the configuration as a conglomerate of two volumes.

Prototipus a escala real d'un mòdul de façana.

Secció de la façana nord-est.

Test element of a facade module.
Cross section of northeast facade.

Façana nordoest.

Vista de l'addició (de nova planta) i detalls exterior i interior de la cantonada.

Northwest façade. Views of the new addition and exterior interior details of the corner.

Xavier Basiana